

ДО 80-РІЧЧЯ ОЛЕНИ ОГНЕВОЇ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

ISSN 1682-5268 (on-line); ISSN 1608-0599 (print)

Shidnij svit, 2024, No. 3, pp. 5–28

doi: <https://doi.org/10.15407/orientw2024.03.005>

UDC 929Огнева:930

RESEARCH ON TIBET BY OLENA OHNIEVA: ART HISTORY AND TEXTUAL STUDIES

Oleksii Koval

Independent researcher

Kyiv, Ukraine

chinaukr@gmail.com

The article deals with the scientific biography and achievements of Olena Dmytrivna Ohnieva, a leading researcher of Tibetan civilisation in Ukraine. Ohnieva continued the scientific work of her famous teachers B. I. Kuznetsov, B. I. Pankratov, and G. M. Bongard-Levin, the representatives of the Soviet Tibetan school of Leningrad and Moscow in the second half of the 20th century. She conducted research in the field of textual studies and art history, proving the need for a comprehensive study of the iconographic and iconometric foundations of religious painting in Tibet on the basis of classical texts. Ohnieva has developed her own style of studying and reading the subjects of Tibetan *thangka* paintings that contain many symbols, knowledge and information about the painting tradition, Buddhism, history and ethnicity of Tibet. Armed with this knowledge and methods, she was able to research and provide detailed descriptions of numerous works of fine art from Central Asia, not only of Tibetan origin, but also the art of regions that were influenced by Tibet through the spread of Buddhism. She researched the biographies of famous religious figures of medieval Tibet who laid the foundations of traditional painting theory. During different periods of her life, she also acted as a translator and researcher of Tibetan religious texts, and proved herself to be a populariser of Tibetan culture. For more than a quarter of a century Ohnieva had been working on search and description of original Tibetan materials in Ukrainian museums. Thus she made an invaluable contribution to the development of oriental studies in Ukraine. Her studies of museum collections became basis for organising exhibitions that had granted many people the opportunity to get acquainted with the tradition of Tibetan Buddhism and the culture of the peoples of Asia.

Keywords: Olena Ohnieva; Buddhism; iconography; museology; painting; sculpture; Tibet; Tibetology

ТИБЕТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЛЕНИ ДМИТРІВНИ ОГНЕВОЇ: МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО І ТЕКСТОЛОГІЯ

О. А. Коваль

Науковий доробок Олени Дмитрівни Огневої, яка відзначає цьогоріч свій 80-літній ювілей, для вітчизняної сходознавчої науки є скарбом надзвичайної цінності і величезного значення. Завдяки їй можна говорити про існування в українському сходознавстві цілого напрямку – тибетології. Проте не у вузькому і звичному для багатьох розумінні науки вивчення класичного Тибету. Олена Огнева реалізувала вивчення цілої низки наукових проблем і тем, які можна було б об'єднати в комплекс

© 2024 O. Koval; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

знань про тибетську цивілізацію, її культуру і мистецтво, живопис і тексти, а також про тибетські культурні впливи на народи Азії і навіть про сучасну тибетську художню літературу. Окремою сферою її наукових інтересів останні чверть століття стали пошук, виявлення та вивчення оригінальних матеріалів і артефактів, пов'язаних з Тибетом, в українських музейних зібраннях, приватних колекціях, а відтак – підготовка наукових описів для виставок і популяризація знань про Тибет, буддизм і сакральне мистецтво Азії. Її доробок – це тисячі сторінок, на яких викладено історію вивчення Тибету за понад пів століття, а ще розповідь про те, як дослідниця намагалася досягнути цивілізацію, що досі не розкрила всіх своїх таємниць.

Як тибетолог Олена Дмитрівна сформувалася під впливом визначних учених-сходознавців середини і другої половини минулого століття, які відроджували тибетологію в Радянському Союзі після тривалого періоду репресій, нищення і гонінь. Цей тибетологічний ренесанс в СРСР, у період так званої “відлиги”, став можливим після повернення в 1957 році до СРСР сходознавця і мандрівника зі світовим ім'ям Юрія Миколайовича Реріха (1902–1960). Він хоча й не зміг до своєї смерті реалізувати всіх намічених проєктів, проте дав поштовх сходознавчим, а отже, і тибетологічним дослідженням. Цей реріхівський імпульс і сьогодні відчувається в роботах Олени Дмитрівни. За час своєї активної наукової праці вона присвятила чималу частину своїх досліджень спадку, який залишив цей великий дослідник Азії [Огнева 2022].

Науку про Тибет Олена Огнева опанувала у стінах Ленінградського державного університету. У 1967 році закінчила відділення Тибету кафедри китайської філології Східного факультету ЛДУ за спеціальністю “тибетська філологія”. Під керівництвом ученого, який фактично відродив тибетологію в Ленінграді в післявоєнний період, Броніслава Івановича Кузнецова (1931–1985) вона вивчала тибетську мову, а під керівництвом видатного синолога, монголознавця й знавця також і тибетської мови Бориса Івановича Панкратова (1892–1979) – тибетську іконографію. Борис Іванович Панкратов добре знав Юрія Миколайовича Реріха і в роки його перебування в СРСР допомагав йому в укладанні 11-томного Тибетсько-російсько-англійського словника із санскритськими паралелями, який було визначено головним науковим проєктом Ю. М. Реріха після повернення до Радянського Союзу.

Слід зазначити, що Б. І. Кузнецов також певний час був учнем Б. І. Панкратова (в тому, що стосувалося вивчення та вдосконалення тибетської мови). Натомість довгі роки саме Б. І. Кузнецов залишався провідним дослідником Тибету у стінах Ленінградського університету, викладаючи не лише класичну тибетську мову, а й інші курси, як-от: “Вступ до тибетської філології”, “Тибетська література”, “Грамматика тибетської мови”, “Тибетські ксилографи”, “Історія буддизму” [Нармаев 2022, 130].

За висловом відомого тибетолога Р. Є. Пубаєва (1928–1991), Б. І. Кузнецову вдалося розширити рамки традиційної російської тибетології, запропонувавши власну теорію про першоджерела тибетської цивілізації [Гарри 2019, 313–314]. Його учні також ішли за своїм учителем, беручись за складні теми, ставлячи перед собою завдання, вирішення яких було ускладненим у попередні десятиліття. Вони прагнули до відкриттів і наукового пошуку. Отже, не буде перебільшенням сказати про формування в Ленінграді 2-ї половини ХХ століття тибетологічної школи Б. І. Кузнецова, до якої належала й Олена Дмитрівна Огнева. Варто згадати, що в одному зі своїх листів до Р. Є. Пубаєва, датованому 3 жовтня 1975 року, Б. І. Кузнецов згадує Олену Огневу як одну зі своїх найкращих учениць [Гарри 2019, 325].

Здобуті знання зробили тибетський текст і тибетське образотворче мистецтво двома основними напрямками наукового дослідження в царині тибетології для Олени Огневої. Одна з перших статей молодого дослідниці була присвячена аналізу

частини тексту тибетського епосу про царя Гесара. Вона звернула увагу, що саме 5-та глава епосу, яка має назву “Війна з хорами”, досить точно описує географічні межі міфічної країни Лінг, де відбуваються події. Це дало підстави знайти відповідні природні об’єкти, які уособлювали різні боги і духи, та ототожнити їх з кордонами історичного Тибету, а відтак зробити висновок про північно-східний район Тибету як місце походження рукопису [Огнева 1968, 32–34]. Потім Олена Дмитрівна неодноразово поверталася до тематики географічно-просторової локалізації сюжетів тибетського епосу про царя Гесара [Огнева 1985а; 1995; Огнева 2002, 44–50].

У 1968–1969 рр. Олена Огнева проходила стажування при Ленінградському відділенні Інституту сходознавства АН СРСР під керівництвом Л. Н. Меньшикова, який відомий тим, що відкрив світу колекції текстів з Дуньхуану. У цей період він проводив підготовчі роботи для іншої своєї монументальної праці – повного опису китайських матеріалів з Хара-Хото. Пізніше Олена Дмитрівна також присвятить одну зі своїх статей тибетському артефакту – “захисному колу” з Хара-Хото [Огнева 1975b, 61–69].

У 1970–1975 рр. Олена Огнева працювала старшим науково-технічним співробітником у Тибетському фонді відділу рукописів Ленінградського відділення Інституту сходознавства АН СРСР і брала участь у його інвентаризації. Ця монументальна праця мала на меті зробити доступним для науковців величезний масив інформації, зібраний російськими дослідниками Центральної Азії та Тибету ще на початку ХХ століття. Варто зазначити, що роботу, яку починала Олена Дмитрівна в Тибетському фонді, завершили вже дослідники наступного покоління (див.: [Zorin 2019]). Безпосередня робота з тибетськими текстами стала основою для декількох її текстологічних статей, які виходили в період після 1975 року [Огнева 1975а, 118–121; 1979b, 43–47].

Водночас уже в цей період виявився особливий інтерес дослідниці до теми тибетської буддійської іконографії. У 1973 році вона написала важливу для свого часу статтю “Структура тибетської ікони” [Огнева 1973, 103–112], яка, за свідченням сучасних тибетологів, і донині не втратила своєї наукової актуальності.

У 1975 році Олена Огнева повернулася до Луцька, але не полишила роботу з дослідження Сходу і Тибету зокрема та продовжила сходознавчі й тибетологічні студії, вступивши до аспірантури Інституту сходознавства АН СРСР на відділ Стародавнього Сходу, керівником якого був відомий історик, сходознавець, індолог Григорій Максимович Бонгард-Левін (1933–2008). У цей період її наставницею стає також Октябриня Федорівна Волкова (1926–1988), яка разом з Г. М. Бонгардом-Левіним працювала над перекладом і публікацією буддійських текстів. О. Ф. Волкова відома своїм знанням буддизму і санскриту, зокрема, за свідченням сучасників, вона читала давньоіндійські тексти так, наче це був текст сучасною іноземною мовою. О. Ф. Волкова вивчала тибетську мову з Юрієм Миколайовичем Реріхом під час його роботи в Інституті сходознавства і була залучена ним до редагування тексту перекладу Магабгарати. Вона також відома тим, що в 1970-х роках активно пропагувала буддологічні семінари серед студентів, які зазвичай проходили в її власній квартирі в невимушеній обстановці. Певною мірою такий вихід за стіни університетів та аудиторій був реакцією науковців того часу на зміну ставлення до буддології вже на початку 1980-х, коли радянська влада сфабрикувала справу проти буддійського вчителя та дослідника буддизму з Бурятії Бідії Дандаровича Дандарона (1914–1974), з яким О. Ф. Волкова була знайома особисто і навіть дістала від нього буддійське посвячення.

У 1979 році Олена Огнева закінчує аспірантуру при Інституті сходознавства АН СРСР у Москві за спеціальністю “Історіографія та джерелознавство”, а наступного року успішно захищає кандидатську дисертацію за темою “Тибетський

середньовічний трактат з теорії образотворчого мистецтва”, який базується на авторському перекладі і критичному коментарі тексту пам’ятки початку XV століття “Ясне сприйняття тридцяти п’яти будд і Міра тіл богів”, створеної Цзонкхабою Лобзан-дагбою (1357–1419 рр.), засновником школи тибетського буддизму гелукпа, яким великою мірою було визначено подальший культурний розвиток Тибету і територій, що опинилися в зоні тибетського впливу. Важливість цього дослідження для тогочасної тибетології полягає в тому, що це був перший переклад цього тексту іноземною мовою, а отже, вперше першоджерело з теорії образотворчого мистецтва тибетською мовою вводилося в науковий обіг у повному обсязі. Окрім того, текст виводив дослідницю одразу на кілька актуальних проблем, адже це один з унікальних тибетських класичних текстів, який включає в себе як іконографічну, так і іконометричну частину. Тож тибетський традиційний живопис можна було розглядати крізь призму взаємозв’язку тексту і зображення, а отже, вийти на нові методи дослідження тибетського традиційного живопису [Огнева 1979а].

З 1980-го до 1984 року Олена Огнева працювала в м. Душанбе в Інституті сходознавства АН Таджикиської РСР, де також продовжувала вивчення тибетських текстів, результатом чого стала стаття про книгу в тибетській культурі [Огнева 1983b, 202–211]. У своїх текстологічних працях дослідниця ставить перед собою досить складне завдання: вичленити з тибетського трактату авторський текст, часто прихований між цитатами з інших релігійних текстів, який сам автор використовував як взірєць для свого власного твору. Отже, повернувшись до тексту “Ясне сприйняття тридцяти п’яти будд і Міра тіл богів”, який став основою для її дисертаційного дослідження, Олена Дмитрівна після глибокого аналізу і розбору складників твору та його стилістичних особливостей виявляє там посилання на 27 класичних трактатів, використаних Цзонкхабою, причому іноді автор подавав неповні назви цих творів, а в деяких фрагментах перероблював цитати на власний розсуд, інтерпретуючи на свій лад канонічний оригінал із санскриту, а також вносив інші зміни в цитований твір. Все це створювало для дослідниці додаткові складності, але Олена Дмитрівна впоралася з таким складним завданням [Огнева 1983с, 228–237; 2004, 19–40]. Того ж року вона пише статтю про жанри тибетського живопису [Огнева 1983а, 98–113].

З 1984-го до 2002 року Олена Огнева співробітниця Волинського краєзнавчого музею (Луцьк), зокрема в 1987–1999 рр. – завідувачка відділу давньої історії. У 1984, 1986 та 1989 роках виходять її ґрунтовні дослідження життя і творчості тибетського історика, письменника, перекладача і релігійного діяча Таранатхи Кунга-н’інбо (1575–1634). Він був важливою особою в поширенні тибетського буддизму в Монголії, а в роботах Олени Дмитрівни виступає також як теоретик тибетського живопису. У дослідженнях вона здійснила спробу відтворити біографію Таранатхи на основі колофонів його творів [Огнева 1984, 108–112; 1986, 28–43; 1989а, 129–151].

Отже, у своїй дослідницькій і науковій роботі Олена Огнева вдало поєднала вивчення тибетської культури і мистецтва з дослідженнями тибетських текстів. Вже у своїх ранніх роботах вона наголошувала на потребі розглядати тибетський мистецький матеріал згідно з принципами співвідношення “автор – текст – зображення”, а також “текст – альбом – зображення”, хоча це й потребувало додаткових зусиль і досліджень. Олена Дмитрівна підтримувала й сучасні методи дослідження живопису через впровадження інформаційних систем, які б дали змогу дослідникам проводити класифікацію пантеону тибетських релігійних зображень. У подальших своїх роботах вона довела до досконалості свої навички прочитання тибетських картин ніби тексту, який розкриває для непосвячених потаємні значення і дає знання з цілого комплексу ідей, які автори твору закладали в нього. Адже, як зазначає дослідниця, тибетській традиційній картині – танка, як і тексту, притаманна здатність

акумулювати в обмеженому просторі величезний обсяг знань, видаючи різним читачам – кожному в міру його усвідомлення – різну інформацію. Отже, працюючи з картиною-танкою, треба враховувати не завжди доступні для прочитання, втілені в зображенні різні рівні змісту, для досягнення яких потрібне знання авторського тексту, що міг слугувати основою при створенні зображення. Характерно, що одну зі своїх статей Олена Дмитрівна так і назвала – “Танка як текст”, де з одного лише зображення з досить поширеним сюжетом “зчитує” цілу історію буддизму, подає інформацію з канонів архітектури, доповнює свій опис посиланнями на класичні буддійські тексти, розшифровує сюжет зображення, поступово занурюючи нас у глибини культури [Огнева 2021, 33–41].

У цьому сенсі Олена Дмитрівна продовжила і розвинула підходи свого вчителя Б. І. Панкратова, про що може свідчити віднайдений та опублікований нею в 1998 році розлогий текст виступу вченого ще від 1975 року¹ (див.: [Панкратов 1998, 289–301]). Там він закликав до правильної інтерпретації буддійських зображень, яка стає можливою тільки тоді, коли дослідник володіє цілим комплексом знань щодо буддійського живопису, тексту і культури.

Завдяки такому комплексному підходу і дуже ретельним дослідженням кожного з аспектів предмета, що вивчається, вже на початку 1980-х рр. роботи О. Д. Огневої про принципи тибетського живопису стають відомими за межами СРСР [Frye 1981, 3–5] і вже тоді дістали належну оцінку від сучасників. Можна сказати, що чимало з її тибетологічних праць, написаних кілька десятиків років тому, не втратили своєї актуальності й донині, і на них продовжують у своїх роботах посилалися сучасні дослідники тибетського мистецтва².

У 1980-х рр., вже працюючи в Луцьку, Олена Дмитрівна стає співавторкою популярних і загальновідомих колективних праць: “Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Новый год” (1985); “Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Годовой цикл” (1989). Там містяться її докладні дослідження про традиційну культуру тибетців та їхні свята [Огнева 1985b, 190–224; 1989b, 264–305].

Олена Огнева також стала авторкою численних статей на тибетську та буддійську тематику для енциклопедичних словників: “Міфи народів світу” (1980) і “Православна енциклопедія” (різні роки видання); а також словників: “Міфологічний словник” (1990) і “Буддизм: словник” (1992). Згодом ці енциклопедичні статті були відтворені як самостійні твори на багатьох інтернет-сайтах і за останні десятиліття відіграли значну роль у популяризації знань про Тибет, буддизм, тибетську історію та культуру.

З 1992 р. Олена Огнева почала працювати в Інституті сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України на посаді старшого наукового співробітника. Очолювала відділ Далекого Сходу (нині відділ Азіатсько-Тихоокеанського регіону) в інституті в 1994–1996 рр. і продовжувала роботу з дослідження зокрема Тибету.

У цей період Олена Дмитрівна робить нові переклади оригінальних тибетських текстів: 1) Сутра про мудрість та глупоту (друга і двадцята глави), 2) “Коштовна скарбниця легше” або “Красного письменства” Сак’я пандита Кюнга-г’ялцена Пелзанбо, 3) «Кабаб дюнден, або “Сім наказів”» Таранатхи Кунга-н’інбо, які побачили світ у хрестоматії східних літератур “Джерело перлин”, виданій у Києві в 1998 році [Джерело перлин... 1998, 175–187].

З кінця 1990-х рр. Олена Огнева починає дослідження, яке матиме особливе значення для українського сходознавства. Вона ставить перед собою завдання вивчити речі східного походження, що опинилися в музейних зібраннях України. Спершу дослідниця звернула увагу на колекцію Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві, що мала понад 200 предметів, які можна зарахувати

до тибетської традиції. Згодом виявляє тибетські матеріали в Одесі, Луганську, Сумах, Львові та інших містах. Вона вивчала не тільки самі колекції, а й історію потрапляння окремих тибетських пам'яток в Україну, з'ясувавши, наприклад, як у Києві опинилися тибетські музичні інструменти, подаровані дослідником Азії Петром Кузьмичем Козловим (1863–1935) Миколі Костянтинівичу Реріху (1874–1947). Відтак дослідила історію приїзду Юрія Миколайовича Реріха до Києва 16 жовтня 1958 року на запрошення Олександра Крижицького (1902/1903–1981), який очолював відділ мистецтва країн Сходу в Київському музеї західного і східного мистецтва (тодішня назва Національного музею мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків). Під час другої поїздки до Києва наступного року Юрій Реріх вивчає тибетські матеріали із зібрання музею, оглядає 32 або 34 предмети з музейного зібрання і дає атрибуції деяким з них (більше див.: [Огнева 2022]).

2001 року дослідження Олени Дмитрівни було підтримано стипендією від American Scientific Learning Studies. Тож вона змогла підготувати до друку каталог “Пам'ятки мистецтва в традиції північного буддизму з колекції Музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві”³, а також зібрати відповідний матеріал в інших музейних зібраннях України.

О. Д. Огнева продовжувала вести наукову роботу і на міжнародній арені. Варто згадати її участь у тибетологічному семінарі Міжнародної асоціації тибетології (IATS) у 1998 році з доповіддю про віднайдені в Україні оригінальні тибетські пам'ятки. Від того часу, вже чверть століття, Олена Дмитрівна продовжує знайомити світову тибетологічну спільноту зі своїми знахідками тибетських матеріалів в Україні. Вона також була запрошена до участі в написанні колективної монографії з буддійської металевої пластики із зібрання Музею Сходу в Москві [Ганевская... 2004], у виданні каталогу однієї приватної російської колекції [Живопись Тибета... 2005], написала дослідницьку статтю для каталогу колекції буддійської пластики із зібрання Музею антропології та етнографії (Кунсткамера) РАН [Огнева 2014, 24–31].

За понад два десятиліття досліджень Олена Огнева підняла цілий пласт пам'яток, що демонструють зв'язки України з Тибетом і в ширшому сенсі розкривають невідомі сторінки культурної взаємодії на величезному просторі від Карпатських гір до Гімалаїв. На сьогодні підсумком цієї багаторічної праці стали збірники її статей, зокрема “Боги снежных гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции тибетского буддизма” 2008 року. Цей збірник містить наукові статті періоду 1998–2008 років, присвячені актуальним питанням буддійського мистецтва, поширення його на території України та формування музейних і приватних колекцій [Огнева 2008; див. також: Огнева 2022]. А ще варто згадати путівник “Боги снежных гор, огненно-жарких пустынь и прохладных лесов” 2010 року, присвячений саме колекціям музеїв Одеси, де Олені Дмитрівні вдалося виявити унікальні оригінальні тибетські матеріали [Огнева 2010].

Велику наукову і просвітницьку цінність мали й виставки, підготовлені О. Д. Огневою на матеріалах тибетської колекції Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків та інших колекцій. Це, зокрема, виставки, присвячені буддійському мистецтву: “Боги країни снігів” (культове мистецтво Тибету, Монголії, Калмикії XVIII–XX ст.; у співавторстві з Галиною Іванівною Біленко, червень – вересень 2001); виставка мистецтва народів Центральної Азії (травень – червень 2003). У листопаді 2018 року в Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків відкрилася й успішно пройшла виставка буддійського мистецтва під назвою “Будда. Той, хто пройшов світами Сансари”, де були представлені твори буддійського мистецтва з колекцій самого Музею Ханенків, Одеського музею західного та східного мистецтва, приватної збірки Ігоря Понамарчука. Автором ідеї

та концепції виставки, а також каталогу до неї стала Олена Дмитрівна [Будда... 2018].

Згодом Олена Огнева зацікавилася сучасною тибетською літературою, написавши цікаву післямову, а також примітки до українського перекладу з китайської мови книги тибетського автора Алая “Коли курява спаде” [Огнева 2016а, 428–441]. Олена Дмитрівна розбирає історичні підоснови сюжету, даючи цінний коментар, що вводить читача в період 1-ї половини ХХ ст., який описано в романі. Також дуже незвичною тибетологічною працею можна вважати коментар до роману відомого тибетського письменника Джам’янга Норбу “Мандала Шерлока Холмса: пригоди великого детектива в Індії та Тибеті” (The Mandala of Sherlock Holmes: The Adventures of the Great Detective in India and Tibet), вперше надрукованого 1997 року. Його доробок порівнюють з доробком Редьярда Кіплінга, а в Китаї його називають тибетським Лу Сюнем, хоча виявити китайськомовну версію роману не вдалося. За словами Олени Огневої, через роман Джам’янга Норбу можна простежити геополітичне протистояння між Британською і Російською імперіями за вплив на теренах Центральної Азії на межі ХІХ–ХХ століть, що увійшло в історію під терміном “велика гра” [Огнева 2016с, 108]. “Гра”, у якій не найкраща роль відведена малим народам, коли саме їхня доля стає розмінною картою для великих і впливових гравців. Саме ці процеси вплинули на історію Тибету в середині минулого століття і продовжують відбуватися з багатьма іншими народами в наш час і на наших очах. У цьому сенсі романи Алая і Джам’янга Норбу, які описують трансформації, а в першому випадку – занепад і руйнацію традиційного тибетського суспільства, є цінним історичним джерелом для дослідника. Олена Дмитрівна пише для журналу “Китаєзнавчі дослідження” статтю, де ділиться із читачами своїми поглядами на те, як тибетські автори намагалися представити свою батьківщину світові: один – Джам’янг Норбу – через звичний для англосмовної аудиторії образ Шерлока Холмса англійською, другий – Алай (тибетське ім’я якого насправді Алек) – доносить свою правду про Тибет до китайської аудиторії її мовою [Огнева 2016b, 97–109].

Натепер число надрукованих сходознавчих праць Олени Огневої, значна кількість із яких присвячені Тибету, буддизму, мистецтву в буддійській традиції, сягнуло кількох сотень. У короткій статті годі сподіватися дати докладний аналіз усього тибетологічного доробку дослідниці, розповісти про всіх людей, які вплинули на формування її наукового стилю, згадати її учнів, які несуть у собі частинку отриманого від неї знання, завдяки якому вони й далі торують свій шлях у науці. Сьогодні Олена Дмитрівна продовжує свою діяльність, прокладаючи для молодих науковців нові, ще не ходжені стежки в тибетології. Хочеться сподіватися на те, що ними пройдуть такі захоплені наукою і жагою до відкриттів люди, для яких дослідниця Тибету з Луцька буде слугувати взірцем самовідданого служіння обраній справі.

---

¹ Відомий вислів Б. І. Панкратова “в іконографії будь-яке лико до ладу” (рос. “всякое лико в строку”) підкреслює, що будь-яка інформація для дослідження є корисна, навіть незначна, а ще він закликав, описуючи ікони, звертатися до фахівців і носіїв традиційної культури, що в разі з тибетською іконографією не завжди є можливим.

² Без посилання на статті та дослідження О. Д. Огневої сьогодні рідко обходяться сучасні дослідники тибетської культури. Про неї пишуть у своїх дисертаційних дослідженнях учені С. В. Курасов, В. В. Деменова, В. В. Хартаєв, Ван Шуан та інші.

³ Каталог ще чекає на публікацію, проте, як зазначає сама авторка, тепер потребує редакції відповідно до нових наукових даних.

ІЛЮСТРАЦІЇ

Іл. 1. О. Д. Огнева та Н. Ю. Пушкар під час роботи у складі Історико-культурної експедиції Центру захисту культурної спадщини від надзвичайних ситуацій.
Чорнобиль, жовтень 2003 р.

Іл. 2. О. Д. Огнева та Г. В. Вертієнко під час роботи Міжнародної конференції “Перші наукові читання пам’яті Омеляна Пріцака”.
Київ, Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 4 квітня 2008 р.

Іл. 3. О. Д. Огнева та Н. Л. Жуковська. Київ, 22 травня 2012 р.

Іл. 4. О. Д. Огнева роздивляється подарований хадак під час роботи Міжнародної наукової конференції “Цирендоржівські читання – 2012. Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти”. Київ, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, 26 травня 2012 р.

Іл. 5. О. Д. Огнева, Ю. Ю. Завгородній та І. В. Отрощенко під час роботи Міжнародної наукової конференції “Цирендоржиєвські читання – 2012. Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти”. Київ, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, 26 травня 2012 р.

Іл. 6. О. Д. Огнева веде екскурсію під час роботи виставки “З поверненням, Маестро!” (до 130-річчя від дня народження Ігоря Стравинського та 75-річчя Ігоря Блажкова). Луцьк, Волинський краєзнавчий музей, 2012 р.

Іл. 7. О. Д. Огнева разом з іншими співробітниками Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. Луцьк, 16 червня 2013 р.

Іл. 8. В. О. Кіктенко, О. Д. Огнева, О. С. Мавріна та Д. Є. Марков. Луцьк, 24 липня 2024 р.

ЛІТЕРАТУРА

Будда. Той, хто пройшов світами сансари. Твори буддійського мистецтва з колекцій Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Одеського музею західного та східного мистецтва, приватної збірки Ігоря Понамарчука. Каталог виставки / авторка текстів – О. Огнева; упоряд. – Ю. Філь. Київ, 2018.

Ганевская Э. В., Дубровин А. Ф., Огнева Е. Д. Пять семей Будды. Металлическая скульптура северного буддизма IX–XIX вв. из собрания ГМВ. Москва, 2004.

Гарри И. Р. История тибетологии в письмах: переписка Р. Е. Пубаева и Б. И. Кузнецова // Ориенталистика. Т. 2, № 2. 2019. DOI: <https://doi.org/10.31696/2618-7043-2019-2-2-299-334>

Джерело перлин: Хрестоматія східних літератур / Авт.-упоряд. С. М. Руссова. Київ, 1998.

Живопись Тибета. Русская частная коллекция: Альбом-каталог / текст Е. Д. Огнева [и др.]; науч. ред. Н. В. Сазонова, И. И. Шептунова; фот. Е. И. Желтов. Москва, 2005.

Нармаев Б. М. Роль Бронислава Ивановича Кузнецова в становлении послевоенной отечественной тибетологии // Кунсткамера, 2022, № 4 (18). DOI: [https://doi.org/10.31250/2618-8619-2022-4\(18\)-127-136](https://doi.org/10.31250/2618-8619-2022-4(18)-127-136)

Огнева Е. Д. Связь географических названий с именами горных божеств в тексте пятой главы тибетского эпоса о царе Гэсаре // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. Тезисы докладов IV годичной научной сессии ЛО ИНА. Май 1968 года. Ленинград, 1968.

Огнева Е. Д. Структура тибетской иконы // Проблема канона в древнем и средневековом искусстве Азии и Африки. Москва, 1973.

Огнева Е. Д. Роль хвалы в тибетском тексте // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. XI годичная научная сессия ЛО ИВ АН СССР. Ч. 1. Москва, 1975a.

Огнева Е. Д. “Защитный круг” из Хара-Хото // Культура и искусство Индии и стран Дальнего Востока. Ленинград, 1975b.

Огнева Е. Д. Тибетский средневековый трактат по теории изобразительного искусства (исследование, перевод, комментарий, критический текст): дисс. ... канд. ист. наук: 07.00.09. Москва, 1979a.

Огнева Е. Д. Структура тибетского научного текста (1409 г.) (метод цитирования) // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. XIV годичная научная сессия ЛО ИВ АН СССР. Декабрь 1978 г. Ч. 1. Москва, 1979b.

Огнева Е. Д. Жанры в тибетском искусстве (живопись) // Искусство и культура Монголии и Центральной Азии. Ч. 2. Москва, 1983a.

Огнева Е. Д. Книга в тибетской культуре // Актуальные проблемы философской и общественной мысли зарубежного Востока. Материалы Первого Всесоюзного координационного совещания. Душанбе, 1983b.

Огнева Е. Д. Санскрито-тибетские параллели в трактате Цзонхавы // Древняя Индия. Историко-культурные связи. Москва, 1983c.

Огнева Е. Д. Таранатха Кунга-ньюнбо как историк, художник, искусствовед // Общество и государство в Китае. 15-я конференция. Тезисы докладов. Ч. 2. Москва, 1984.

Огнева Е. Д. Культ горных божеств в Тибете // Памироведение 2. Душанбе, 1985a.

Огнева Е. Д. Тибетцы // Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Новый год. Москва, 1985b.

Огнева Е. Д. Таранатха Гунга Ньюнбо (материалы к биографии) // Источниковедение и историография истории буддизма. Страны Центральной Азии. Новосибирск, 1986.

Огнева Е. Д. К вопросу о жанре “биографии” в тибетской средневековой литературе (“Намтхар Шакьямуни” Таранатхи Кунганьюнбо) // Буддизм: история и культура. Москва, 1989a.

Огнева Е. Д. Тибетцы // Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Годовой цикл. Москва, 1989b.

Огнева Е. Д. Горные боги Тибета // Декоративное искусство: диалог истории и культуры. Вып. 1–2. Москва, 1995.

Огнева Е. Д. Особенности композиции “Онтога 35 будд покаяния Меры тел богов” – средневекового трактата Цзонхавы Лобзангдакпы по теории изобразительного искусства (фрагмент рукописи монографии, 1984) // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. Київ, 2004.

Огнева Е. Д. **Боги снежных гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции тибетского буддизма.** Сборник научных статей. Одесса, 2008.

Огнева Е. Д. **Боги снежных гор, огненно-жарких пустынь и прохладных лесов. Изобразительное искусство тибетской традиции в музеях Одессы.** Путеводитель. Одесса, 2010.

Огнева Е. Д. О надписях и письменных вложениях, связанных с буддийской сакральной пластикой // **108 образов Будды. Исследование коллекции № 5942 из собрания Музея антропологии и этнографии (Кунсткамеры) РАН** / Авт.-сост. Е. В. Иванова, А. Ф. Дубровин, отв. ред. И. А. Алимов. Санкт-Петербург, 2014.

Огнева Е. Д. Танка как текст: опыт чтения сюжета “Восемь ступ” // **Mongolica**. Том XXIV, № 2. Санкт-Петербург, 2021.

Огнева Е. Д. **Юрий Рерих и вопросы тибетской буддийской иконографии:** [статьи]. Изд. 2-е, испр. и доп. Одесса, 2022.

Огнева О. Д. Тибет: гори, герої, гірські божества // **Східний світ**, 2002, № 1.

Огнева О. Д. Післямова. Примітки // Алай. **Коли спаде курява** / пер. з кит. Н. Кірнос-вої. Харків, 2016а.

Огнева О. Д. Стан сучасної художньої прози тибетців: автор, мова, адресат // **Китаєзнавчі дослідження**, 2016b, № 1–2.

Огнева О. Д. Тибетець Джам’янг Норбу як автор на сторінках свого роману “Мандала Шерлока Холмса: пригоди великого детектива в Індії та Тибеті” // **Східний світ**, 2016с, № 4. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2016.04.104>

Панкратов Б. И. Иконография тибетского буддизма (В связи с публикацией книги Л. Н. Гумилева “Старобурятская живопись”. Москва, “Искусство”, 1975) / Публикация Е. Д. Огневой // **Страны и народы Востока**. Вып. XXIX. Санкт-Петербург, 1998.

Frye S. Study and Publication of Indian and Tibetan Monuments on the Theory of Art // **The Tibet Journal**. Vol. 6, No. 1. 1981.

Zorin A. Tibetan studies in Russia: a brief historical account // **Annuaire de l’École pratique des hautes études (EPHE), Section des sciences religieuses**. T. 126. 2019. URL: <http://journals.openedition.org/asr/2498> (дата звернення: 30.06.2024). DOI: <https://doi.org/10.4000/asr.2498>

REFERENCES

Budda. *Toi, khto proishov svitamy sansary. Tvory buddiiskoho mystetstva z kolektsii Natsionalnogo muzeiu mystetstv imeni Bohdana ta Varvary Khanenkiv, Odeskoho muzeiu zakhidnoho ta skhidnoho mystetstva, pryvatnoi zbirky Ihoria Ponamarchuka. Kataloh vystavky* (2018), Author of the texts by O. Ohnieva, Compl. by Yu. Fil, Feniks, Kyiv. (In Ukrainain).

Ganevskaya E. V., Dubrovin A. F. and Ogneva E. D. (2004), *Pyat’ semey Buddy. Metalliches-kaya skul’ptura severnogo buddizma IX–XIX vv. iz sobraniya GMV*, Izdatel’stvo nauchnoy i uchebnoy literatury “URSS”, Moscow. (In Russian).

Garri I. R. (2019), “Istoriya tibetologii v pis’makh: perepiska R. E. Pubayeva i B. I. Kuznetsova”, *Orientalistika*, Vol. 2, No. 2, pp. 299–334. (In Russian). DOI: <https://doi.org/10.31696/2618-7043-2019-2-2-299-334>

Dzherelo perlyn: Khrestomatiia skhidnykh literatu (1998), Compl. by S. M. Russova, Horuden, Kyiv. (In Ukrainain).

Zhivopis’ Tibeta. Russkaya chastnaya kolleksiya: Al’bom-katalog (2005), Text by E. D. Ogneva et al., N. V. Sazonova and I. I. Sheptunova (eds), GMV, Moscow. (In Russian).

Narmayev B. M. (2022), “Rol’ Bronislava Ivanovicha Kuznetsova v stanovlenii poslevoyennoy otechestvennoy tibetologii”, *Kunstkamera*, No. 4 (18), pp. 127–136. (In Russian). DOI: [https://doi.org/10.31250/2618-8619-2022-4\(18\)-127-136](https://doi.org/10.31250/2618-8619-2022-4(18)-127-136)

Ogneva E. D. (1968), “Svyaz’ geograficheskikh nazvaniy s imenami gornyykh bozhestv v tekste pyatoy glavy tibetskogo eposa o tsare Gesare”, in *Pis’mennyye pamyatniki i problemy istorii kul’tury narodov Vostoka, Tezisy dokladov IV godichnoy nauchnoy sessii LO INA, May 1968 goda*, GRVL, Leningrad, pp. 32–34. (In Russian).

Ogneva E. D. (1973), “Struktura tibetskoy ikony”, in *Problema kanona v drevnem i srednevekovom iskusstve Azii i Afriki*, Nauka, Moscow, pp. 103–112. (In Russian).

Ogneva E. D. (1975a), “Rol’ khvaly v tibetskom tekste”, *Pis’mennyye pamyatniki i problemy istorii kul’tury narodov Vostoka, XI godichnaya nauchnaya sessiya LO IV AN SSSR*, Pt. 1, Nauka, Moscow, pp. 118–121. (In Russian).

- Ogneva E. D. (1975b), “‘Zashchitnyy krug’ iz Khara-Khoto”, in *Kul'tura i iskusstvo Indii i stran Dal'nego Vostoka*, Avrora, Leningrad, pp. 61–69. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1979a), *Tibetskiy srednevekovyy traktat po teorii izobrazitel'nogo iskusstva (issledovaniye, perevod, kommentariy, kriticheskiy tekst)*, Diss. ... kand. ist. nauk: 07.00.09, Moscow. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1979b), “Struktura tibetskogo nauchnogo teksta (1409 g.) (metod tsitirovaniya)”, in *Pis'mennyye pamyatniki i problemy istorii kul'tury narodov Vostoka, XIV godichnaya nauchnaya sessiya LO IV AN SSSR, Dekabr' 1978 g.*, Pt. 1, GRVL, Moscow, pp. 43–47. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1983a), “Zhanry v tibetskom iskusstve (zhivopis')”, in *Iskusstvo i kul'tura Mongolii i Tsentral'noy Azii*, Pt. 2, Nauka, Moscow, pp. 98–113. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1983b), “Kniga v tibetskoj kul'ture”, in *Aktual'nyye problemy filosofskoy i obshchestvennoy mysli zarubezhnogo Vostoka, Materialy Pervogo Vsesoyuznogo koordinatsionnogo soveshchaniya*, Donish, Dushanbe, pp. 202–211. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1983c), “Sanskrito-tibetskiye paralleli v traktate Tsonkhavy”, in *Drevnyaya Indiya. Istoriko-kul'turnyye svyazi*, Nauka, Moscow, pp. 228–237. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1984), “Taranatkha Kunga-n'inbo kak istorik, khudozhnik, iskusstved”, in *Obshchestvo i gosudarstvo v Kitaye, 15-ya konferentsiya, Tezisy dokladov*, Pt. 2, Nauka, Moscow, pp. 108–112. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1985a), “Kul't gornyx bozhestv v Tibete”, in *Pamirovedeniye 2*, Donish, Dushanbe. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1985b), “Tibetsy”, in *Kalendarnyye obychai i obryady narodov Vostochnoy Azii: Novyy god*, Nauka, Moscow, pp. 190–224. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1986), “Taranatkha Gunga N'inbo (materialy k biografii)”, in *Istochnikovedeniye i istoriografiya istorii buddizma, Strany Tsentral'noy Azii*, Nauka, Novosibirsk, pp. 28–43. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1989a), “K voprosu o zhanre ‘biografii’ v tibetskoj srednevekovoy literature (‘Namtkhar Shak'yamuni’ Taranatkhi Kungan'inbo)”, in *Buddizm: istoriya i kul'tura*, Nauka, Moscow, pp. 129–151. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1989b), “Tibetsy”, in *Kalendarnyye obychai i obryady narodov Vostochnoy Azii: Godovoy tsikl*, Nauka, Moscow, pp. 264–305. (In Russian).
- Ogneva E. D. (1995), “Gornyye bogi Tibeta”, in *Dekorativnoye iskusstvo: dialog istorii i kul'tury*, Issue 1–2, Iskusstvo, Moscow. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2004), “Osobennosti kompozitsii ‘Ontoga 35 budd pokayaniya Mery tel bogov’ – srednevekovogo traktata Tsonkhavy Lobzangdakpy po teorii izobrazitel'nogo iskusstva (fragment rukopisi monografii, 1984)”, in *Doslidzhennya tsivilizatsiy Shkhodu ta Zakhodu: istoriya, filozofiya, filologiya*, A. Yu. Krymskiy Institute of Oriental Studies, Kyiv, pp. 19–40. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2008), *Bogi snezhnykh gor. Muzei Ukrainy: sakral'noye iskusstvo v traditsii tibetskogo buddizma*, Astropint, Odesa. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2010), *Bogi snezhnykh gor, ognenno-zharkikh pustyn' i prokhladnykh lesov. Izobrazitel'noye iskusstvo tibetskoj traditsii v muzeyakh Odessy. Putevoditel'*, Astropint, Odesa. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2014), “O nadpisyakh i pis'mennykh vlozheniyakh, svyazannykh s buddiyskoj sakral'noy plastikoy”, in *108 obrazov Buddy. Issledovaniye kollektzii No 5942 iz sobraniya Muzeya antropologii i etnografii (Kunstkamery) RAN*, Compl. by. E. V. Ivanova and A. F. Dubrovin, MAE RAN, Saint Petersburg, pp. 24–31. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2021), “Tanka kak tekst: opyt chteniya syuzheta ‘Vosem’ stup’”, *Mongolica*, Vol. XXIV, No. 2, pp. 33–41. (In Russian).
- Ogneva E. D. (2022), *Yuriy Rerikh i voprosy tibetskoj buddiyskoj ikonografii*, 2nd ed., Astropint, Odesa. (In Russian).
- Ohnieva O. D. (2002), “Tybet: hory, heroi, hirski bozhestva”, *Shidnij svit*, No. 1, pp. 44–50. (In Ukrainain).
- Ohnieva O. D. (2016a), “Pisliamova. Prymitky”, in Alai, *Koly spade kuriava*, Transl. from Chinese by N. Kirnosova, Folio, Kharkiv, pp. 428–441. (In Ukrainain).
- Ohnieva O. D. (2016b), “Stan suchasnoi khudozhnoi prozy tybetstv: avtor, mova, adresat”, *Chinese Studies*, No. 1–2, pp. 97–109. (In Ukrainain).
- Ohnieva O. D. (2016c), “Tybetets Dzhamianh Norbu yak avtor na storinkakh svoho romanu ‘Mandala Sherloka Kholmsa: Pryhody velykoho detektyva v Indii ta Tybeti’”, *Shidnij svit*, No. 4, pp. 104–110. (In Ukrainain). DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2016.04.104>

Pankratov B. I. (1998), "Ikonografiya tibetskogo buddizma (V svyazi s publikatsiyey knigi L. N. Gumileva "Staroburyatskaya zhivopis'". Moskva, Iskusstvo, 1975), Publikatsiya E. D. Ognvoy", *Strany i narody Vostoka*, Issue XXIX, pp. 289–301. (In Russian).

Frye S. (1981), "Study and Publication of Indian and Tibetan Monuments on the Theory of Art", *The Tibet Journal*, Vol. 6, No. 1, pp. 3–5.

Zorin A. (2019), "Tibetan studies in Russia: a brief historical account", *Annuaire de l'École pratique des hautes études (EPHE), Section des sciences religieuses*, T. 126, available at: <http://journals.openedition.org/asr/2498> (accessed June 30, 2024). DOI: <https://doi.org/10.4000/asr.2498>

О. А. Коваль

**Тибетологічні дослідження Олени Дмитрівни Огневої:
мистецтвознавство і текстологія**

У статті розглянуто наукову біографію і доробок Олени Дмитрівни Огневої як провідної дослідниці Тибету і тибетської цивілізації в Україні. Продовжуючи справу своїх відомих учителів – Б. І. Кузнецова, Б. І. Панкратова, Г. М. Бонгарда-Левіна – представників радянської тибетологічної школи Ленінграда і Москви 2-ї половини ХХ століття, вона здійснила дослідження у сфері текстології та мистецтвознавства, довівши доконечну потребу комплексного вивчення іконографічної та іконометричної основ релігійного живопису Тибету на основі класичних текстів. Олена Огнева розвинула власний стиль вивчення і прочитання сюжетів тибетських зображень ікон-танка, у яких сконцентровано багато символів, знань та інформації про живописну традицію, буддизм, історію та етнос Тибету. Озброєна цими знаннями й методами, вона змогла дослідити і дати докладні описи численних творів образотворчого мистецтва Центральної Азії, не лише тибетського за походженням, а й такого, що піддався впливам з Тибету через поширення буддизму. Дослідила біографії відомих релігійних діячів середньовічного Тибету, які заклали основи традиційної теорії живопису. У різні періоди життя Олена Огнева виступає також як перекладачка і дослідниця тибетських релігійних текстів, виявляє себе популяризаторкою тибетської культури. Неоціненним внеском у розвиток сходознавства в Україні є робота О. Д. Огневої з пошуку й опису оригінальних тибетських матеріалів у музеях України, яка триває вже понад чверть століття. Дослідження музейних колекцій стає основою для організації виставок, під час яких багато людей мають змогу наживо ознайомитися з традицією тибетського буддизму і культурою народів Азії.

Ключові слова: О. Д. Огнева; буддизм; живопис; іконографія; музеєзнавство; скульптура; Тибет; тибетологія

Стаття надійшла до редакції 20.07.2024

СПИСОК ВИБРАНИХ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ О. Д. ОГНЕВОЇ

1968

1. Огнева Е. Д. Связь географических названий с именами горных божеств в тексте пятой главы тибетского эпоса о царе Гэсаре // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. – Л.: ГРВЛ, 1968. – С. 32–34.

1973

2. Огнева Е. Д. Структура тибетской иконы (на примере цокшина Цзонхавы) // Проблемы канона в древнем и средневековом искусстве Азии и Африки. – М.: Наука, 1973. – С. 103–112.

1975

3. Огнева Е. Д. "Защитный круг" из Хара-Хото // Культура и искусство Индии и стран Дальнего Востока. – Л.: Аврора, 1975. – С. 61–69.

4. Огнева Е. Д. Роль хвалы в тибетском тексте // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. – Ч. I. – М.: Наука, 1975. – С. 118–121.

1979

5. Огнева Е. Д. Структура средневекового тибетского текста (1409 г.) (метод цитирования) // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. – Ч. I. – М.: ГРВЛ, 1979. – С. 43–47.

6. Огнева Е. Д. Тибетский средневековый трактат по теории изобразительного искусства (исследование, перевод, комментариев, критический текст). Автореферат диссертации на соискание степени канд. истор. наук. – М., 1979. – 15 с.

7. Огнева Е. Д. Тибетский средневековый трактат по теории изобразительного искусства (начало XIV в.) // Народы Азии и Африки. – 1979. – № 1. – С. 117–124.

1981

8. Огнева Е. Д. О трех терминах тибетской эстетики у Цзонхавы // Ученые записки ТГУ. – Вып. 558. – 1981. – С. 127–133.

9. Огнева Е. Д. Собрание книг на тибетском языке в фондах Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина // Народы Азии и Африки. – 1981. – № 5. – С. 147–151 (у співавт. з Н. В. Морозовою).

1983

10. Огнева Е. Д. Жанры в тибетском искусстве (живопись) // Искусство и культура Монголии и Центральной Азии. – Ч. 2. – М.: Наука, 1983. – С. 98–113.

11. Огнева Е. Д. Книга в тибетской культуре // Актуальные проблемы философской и общественной мысли зарубежного Востока. – Душанбе: Дониш, 1983. – С. 202–209.

12. Огнева Е. Д. Санскрито-тибетские параллели в трактате Цзонхавы // Древняя Индия. Историко-культурные связи. – М.: Наука, 1983. – С. 228–237.

1985

13. Огнева Е. Д. Тибетцы // Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Новый год. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1985. – С. 190–224.

1986

14. Огнева Е. Д. Таранатха Гунга-Ньинбо: (Материалы к биографии) // Источниковедение и историография истории буддизма. Страны Центральной Азии. – Новосибирск: Наука, 1986. – С. 28–43.

1989

15. Огнева Е. Д. К вопросу о жанре “биографии” в тибетской средневековой литературе (“Намтхар Шакьямуни” Таранатхи Кунганьинбо) // Буддизм: история и культура. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1989. – С. 129–151.

16. Огнева Е. Д. Тибетцы // Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии: Годовой цикл. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1989. – С. 264–305.

1996

17. Огнева Е. Д. Цокшин Цзонхавы // Дхарма. Религиозно-философский альманах. – Улан-Удэ: Изд-во общины “Дхарма”, 1996. – С. 207–222.

18. Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів: Каталог-довідник. До 125-ї річниці від дня народження Лесі Українки / Волинський краєзнавчий музей; літературно-меморіальний музей Лесі Українки в с. Колодяжному Ковельського району; Держархів Волинської обл.; Упоряд.: В. М. Комзюк, А. П. Кравчук, О. Д. Огнева, Н. Ю. Пушкар. – Луцьк: Ініціал, 1996. – 48 с.

1998

19. Огнева Е. Д. Вступление к публикации: Панкратов Б. И. Иконография тибетского буддизма. (В связи с публикацией книги Л. Н. Гумилева “Старобурятская живопись”. Москва, “Искусство”, 1975) / Подготовлено Е. Д. Огневой // Страны и народы Востока. – Вып. XXIX: Борис Иванович Панкратов. Монголистика. Синология. Буддология. – СПб.: Центр “Петербургское Востоковедение”, 1998. – С. 289–301.

20. Огнева Е. Д. Илья Мечников и его встречи с буддизмом // *Orient. Альманах.* – Вып. 2–3. Исследователи Центральной Азии в судьбах России. – СПб.: Изд-во “Ут-пала”, 1998. – С. 277–284.

21. Огнева О. Д. Пам’ятки єврейської культури у фондах Волинського краєзнавчого музею. Каталог // *Національні меншини Правобережної України. Історія і сучасність: Волинь.* – Житомир, 1998. – Т. 18. – С. 79–82 (у співавт. з Н. Ю. Пушкар).

22. Огнева О. Д. Сутра про мудрість та глупоту. Друга глава. Двадцята глава (переклад, коментар) // *Джерело перлин: Хрестоматія східних літератур.* – К.: Горудень, 1998. – С. 175–179, 185–186.

23. Огнева О. Д. Сакія пандит Кюнга-гьялцен Пел-занбо. “Коштовна скарбниця легше”, або “Красного письменства” (переклад, коментар) // *Джерело перлин: Хрестоматія східних літератур.* – К.: Горудень, 1998. – С. 179–183, 186.

24. Огнева О. Д. Таранатха Кюнга-н’інбо. Кабаб дюнден, або “Сім наказів” (переклад, коментар) // *Джерело перлин: Хрестоматія східних літератур.* – К.: Горудень, 1998. – С. 184–185, 186–187.

1999

25. Огнева Е. Д. Тибетоязычные письменные источники в Украине // *Цирендоржиевські читання – 2000.* – К.: Стилос, 2000. – С. 76–82.

26. Огнева О. Волинь у спогадах і листуванні родини Стравінських // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Т. 3. – Луцьк: Вежа, 1999. – С. 799–809.

27. Ohnieva O. Original Tibetan materials in Ukraine // *Східний світ (Etymon).* – 1999. – № 1–2. – С. 335–339.

2001

28. Каталог видань кириличного друку в установах Волині (1600–1825) / С. Н. Крейнін (упоряд.), О. Д. Огнева (упоряд.). – Луцьк: Надстир’я, 2001. – 132 с.

29. Каталог “Єврейська спадщина” (з фондів Волинського краєзнавчого музею та Державного архіву Волинської області) / Упоряд.: О. Д. Огнева, Н. Ю. Пушкар, А. П. Кравчук; Волинський краєзнавчий музей, Держархів Волинської області, Волинський інститут економіки і менеджменту “Хесед Готліб” – Волинський філіал Рівненського обласного благодійного фонду “Хесед Ошер”. – Луцьк, 2001. – 22 с.; іл.

30. Ogneva E. D. The Portrait of Kunga Gyaltzenpel Sanpo // *Marg. A magazine of the arts.* – Vol. 53, No. 1. – 2001 (September). – P. 62–67 (with A. F. Dubrovin and E. V. Ganevskaya).

2002

31. Огнева Е. Д. Ю. Н. Рерих и проблемы функционального назначения тибетской живописи (Джатакамала в живописи) // *Петербургский Рериховский сборник.* – Т. V. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского государственного университета, 2002. – С. 78–83.

32. Огнева О. Д. Тибет: гори, герої, гірські божества // *Східний світ.* – 2002. – № 2. – С. 44–49.

2003

33. Огнева О. Візуальна популяризація Біблії // *Народознавчі зошити / Інститут народознавства НАН України.* – Л., 2003. – С. 345–348 (у співавт. з О. Златогорським).

34. Огнева О. Д. Буддійська спадщина з фондів Церковно-археологічного музею при Київській духовній академії // *Могилянські читання 2002 року: Збірник наукових праць: Музейна справа в Україні на зламі тисячоліть.* – К.: ВПОЛ, 2003. – С. 345–359.

35. Огнева О. Д. Джерела бурятського походження в Музеї мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків у контексті культури Бурятії // *Цирендоржиевські читання – 2003.* – К.: Стилос, 2003. – С. 216–228.

36. Огнева О. Д. Імператор Цяньлун в ролі тибетського святого // Східний світ. – 2003. – № 2. – С. 121–133.

2004

37. Ганевская Э. В., Дубровин А. Ф., Огнева Е. Д. Пять семей Будды. Металлическая скульптура северного буддизма IX–XIX вв. из собрания ГМВ. – М.: Издательство научной и учебной литературы “УРСС”, 2004. – 365 с.

38. Огнева Е. Д. Индо-тибетские контакты VII–XV вв. в именах учителей, датах, топонимах // Индия – Тибет: текст и вокруг текста. Рериховские чтения 2002 (юбилейные) в Институте востоковедения РАН. – М.: “Восточная литература” РАН, 2004. – С. 225–249.

39. Огнева Е. Д. Тибетцы // Мифы и религии мира. Учебное пособие / РГГУ; Институт высших гуманитарных исследований; Центр типологии и семиотики фольклора; Сост. и ред. С. Ю. Неклюдова. – М.: Издательский центр РГГУ, 2004. – С. 171–175.

40. Огнева Е. Д. Особенности композиции “Онтога 35 будд покаяния Меры тел богов” – средневекового трактата Цзонхавы Лобзанг-дакпы по теории изобразительного искусства (фрагмент рукописи монографии, 1984) // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2004. – С. 19–40.

41. Огнева О. Д. Матеріальні свідчення про перебування калмиків в Україні // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2004. – С. 52–58.

42. Огнева О. Д. Уславлений життєпис Цан’яна-гйацхо, або “Пісні, що тішать” // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 59–60.

43. Огнева О. Д. За що Петро Могила прокляв Михайла Сльозку, або як боролися середньовічні монополісти із вільними підприємцями // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 61–64.

44. Огнева О. Д. Про пачкарство, пачкарів та про те, чи можна з цим боротися // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 65–67.

45. Огнева О. Д. Іконографічні аспекти герба міста Луцька // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 84–85.

46. Огнева О. Д. Волинь у мініатюрах Радзивілівського літопису // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 86–88.

47. Огнева О. Д. Ліонський інкунабул у Луцьку // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 89–91.

48. Огнева О. Д. Тадеуш Чацький в історії Волині // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 92–93.

49. Огнева О. Д. Західноєвропейські середньовічні карти земель України в зібранні ВКМ // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: історія, філософія, філологія. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2004. – С. 94–97.

50. Огнева О. Біблія у світовій книжковій спадщині. Каталог виставки. – Луцьк: Волинська обл. друкарня, 2004. – 64 с. (у співавт. з О. Златогорським).

51. Огнева О. Д. З історії релігії бон // Східний світ. – 2004. – № 1. – С. 99–116.

2005

52. Живопись Тибета. Русская частная коллекция: Альбом-каталог / текст Е. Д. Огнева [и др.]; науч. ред. Н. В. Сазонова, И. И. Шептунова; фот. Е. И. Желтов. – М.: ГМБ, 2005. – 166 с.

53. Огнева Е. Д. Надписи на буддийской скульптуре из собрания Музея Востока (Москва) // *Smaganam: Памяти Октябрины Федоровны Волковой. Сборник статей.* – М.: Вост. лит., 2006. – С. 141–149.

54. Огнева О. Нові надходження кириличних стародруків до установ Волині // *Волинська книга: історія, дослідження, колекціонування. Матеріали Всеукр. наук. конф. з нагоди 20-річчя Музею книги та друкарства Держ. історико-культ. заповідника м. Острог, 9–10 грудня 2005 р.* – Вип. 1. – Острог, 2005. – С. 89–97.

55. Огнева О. Д. Китайські імператори очима іноземних художників (до питання датування тибетської тхангки з зображенням Хун Лі) // *Китайська цивілізація: традиції та сучасність.* – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2005. – С. 48–60.

56. Огнева О. Д. Про що можуть розповісти написи на буддійській скульптурі // *Східний світ.* – 2005. – № 2. – С. 62–70.

2006

57. Огнева О. Д. Джерела життя Будди Шак'ямуні в історичній традиції Тибету (XIV–XVII ст.) // *Східний світ.* – 2006. – № 4. – С. 22–26.

58. Огнева О. Д. Образ Тари: тибетські писемна та образотворча традиції // *Цирендоржівські читання – 2006: Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: крос-культурні контакти.* – К.: Стилос, 2006. – С. 253–265.

59. Огнева О. Д. Будинок серед алей: Музей Ігоря Стравінського в Устилузі. – Луцьк: Волинська обл. друкарня, 2006. – 56 с.

60. Огнева О. Д. “Українським націоналістом я ніколи не був...” // *Агатангел Кримський. Нариси життя і творчості.* – К.: Стилос, 2006. – С. 261–273.

2007

61. Огнева О. Про користь друку музейних каталогів // *Старий Луцьк. Науково-інформативний збірник ЛДІКЗ.* – Вип. III. – Луцьк: Б. в., 2007. – С. 169–174.

62. Огнева О. Спадщина Агатангела Кримського у фондах Волинського краєзнавчого музею // *Агатангел Кримський – вчений, письменник, українець. Збірник наукових праць.* – Луцьк, 2007. – С. 96–106 (у співавт. з О. Бирюлиною, В. Білик).

63. Огнева О. Устилуг // “І”. Незалежний культурологічний часопис. – Число 49. *Волинський усе-світ.* – 2007 (вересень). – С. 50–53 (у співавт. з К. Присяжним).

64. Огнева О. Д. Традиція жанру лагю в живописі: Тара Зелена у супроводі вчителів школи н’інгма // *Китайська цивілізація: Традиції та сучасність. Збірник статей.* – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2007. – С. 69–77.

2008

65. Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині: Каталог-довідник / Т. Я. Данилюк-Терещук (уклад.). – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 132 с. (Огнева О. Д. у співавт. з Т. Я. Данилюк-Терещук, Л. П. Дейнека, Л. Ф. Златогорською, В. М. Комзюк, А. П. Кравчук, Н. Ю. Пушкар).

66. *Леся Українка. Стародавня історія східних народів / Упорядкування, підготовка текстів та ілюстрацій, коментарі, примітки Олени Огневої та Надії Стащенко.* – Репринтне видання. – Луцьк: ВАТ Волинська обласна друкарня, 2008. – 256 с. + XLVIII с.: 16 іл. Випущене на замовлення Державного комітету телебачення та радіомовлення України за програмою “Українська книга”.

67. Огнева Е. Д. Боги снежных гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции тибетского буддизма. Сборник научных статей. – О.: Астропринт, 2008. – 208 с.

68. Огнева Е. Д. Тара Зеленая в сопровождении учителей (традиция школы ньяннга) // Н. К. Рерих и его современники. Коллекции и коллекционеры: Материалы научно-практических конференций 2005–2006 гг. – О.: Астропринт, 2008. – С. 226–238.

69. Огнева Е. Д. Амитаюс и Ваджравидарана: иконография и происхождение (Буддийская скульптура калмыцкого происхождения в коллекции Дома-музея имени Н. К. Рериха) // Н. К. Рерих и его современники. Коллекции и коллекционеры: Материалы научно-практических конференций 2005–2006 гг. – О.: Астропринт, 2008. – С. 239–255.

70. Огнева Е. Д. Тара из Вайшали в тибетской интерпретации // Н. К. Рерих и его современники. Коллекции и коллекционеры: Материалы научно-практических конференций 2005–2006 гг. – О.: Астропринт, 2008. – С. 256–269.

71. Огнева О. Контекст створення “Весни священної” і “Лісової пісні” (розділ з майбутньої книги “Повернення Ігоря Стравінського”). – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2008. – 20 с.

72. Огнева О. “Лямент...” 1628 року: перша друкована книга в Луцьку // Лямент по отцю Іоану Василевичу, написаний в Луцьку року 1628-го. Фототипія. Переклади. Дослідження. – Луцьк: Зоря, 2008. – С. 83–94.

73. Огнева О. Д. Далай-лама XIII, духовний владика Тибету, очима іноземців // Цирендоржиєвські читання – 2008: Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: крос-культурні контакти. – К.: МП “Леся”, 2008 (у співавт. з І. В. Отрощенко). – С. 399–415.

74. Огнева О. Д. Монголо-тибетські відносини XIII ст. та буддійська школа сак’я // Україна – Монголія: 800 років у контексті історії. Збірник наукових праць. – К.: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2008. – С. 72–81.

75. Огнева О. Д. Джузеппе Туччі – італійський кореспондент Федора Щербатського // Східний світ. – 2008. – № 3. – С. 167–172.

76. Огнева О. Д. Схід та музика: дві щасливих зірки Костянтина Регамея, уродженця Києва // Східний світ. – 2008. – № 4. – С. 54–58.

77. Огнева О. Д. Східні стежки Лесі Українки. – 2-ге вид., перероб. й доповн. – Луцьк: Волинська обл. друк., 2008. – 240 с. Випущене на замовлення Державного комітету телебачення та радіомовлення України за програмою “Українська книга”.

78. Ohnieva O. D. Sacral Art Tradition of the Northern Buddhism in Ukraine // Journal of Russian Studies. – 2008 (June). – No. 8. – P. 135–171.

2009

79. Огнева О. Д. Ваджраччхедіка: тибетомовні примірники в установах та приватних колекціях України // Східний світ. – 2009. – № 2. – С. 20–28.

80. Огнева О. Д. З історії живописних зображень Будди Шак’ямуні // Китайська цивілізація: Традиції та сучасність. Збірник статей. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2009. – С. 81–86.

81. Огнева О. “Історичні записки” Лесі Українки (“Стародавня історія східних народів”) // Леся Українка: доба і творчість. Збірник наукових праць і матеріалів. – Т. 1. – Луцьк, 2009. – С. 36–50.

2010

82. Огнева Е. Д. Боги снежных гор, огненно-жарких пустынь и прохладных лесов. Изобразительное искусство тибетской традиции в музеях Одессы. Путеводитель. – О.: Астропринт, 2010. – 70 с.

83. Огнева О. Д. Зразки сакральної пластики калмицького походження в зібранні Будинку-музею Миколи Реріха // Пам’ятки східного походження в архівах та музейних зібраннях України. Збірник наукових праць. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2010. – С. 28–45.

2011

84. Огнева Е. Д. Литургийный сборник одного из монастырей страны Ло. Одесский музей частных коллекций А. В. Блещунова // Н. К. Рерих и его современники. Коллекции и коллекционеры: Материалы научно-практической конференции 2009 г. – Вып. 8. – О.: Астропринт, 2011. – С. 387–400.

85. Огнева Е. Д. Памятники тибетской книжности в Украине // Память мира: историко-документальное наследие буддизма. Материалы Межд. научно-практической конференции (Москва, 25–26 ноября 2010 г.). – М.: Издательский центр РГГУ, 2011. – С. 211–220.

86. Огнева О. Заповіт Гаврила Носенка з Державного архіву Волинської області // Музикознавчі студії. Збірник наукових праць. – Вип. 7. – Луцьк, 2011. – С. 73–83.

87. Огнева О. Луцьк в епістолярії Ігоря Стравінського // Старий Луцьк. Науково-інформативний збірник ЛДІКЗ. Любартовські читання 7. – Луцьк, 2011. – С. 481–485.

88. Огнева О. Д. Монгольський світ в Україні // Східний світ. – 2011. – № 3. – С. 167–172.

89. Огнева О. Д. Скульптура малих форм монгольського мистецтва в експозиції Муніципального музею особистих колекцій ім. О. В. Блещунова // Китаєзнавчі дослідження. – Т. 1. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, Українська асоціація китаєзнавців, 2011. – С. 122–126.

2012

90. Огнева Е. Д. Горы в системе координат паломничества // Схід і діалог цивілізацій. – К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2012. – С. 231–247.

91. Огнева Е. Д. “Медноцветная достославная гора счастья”, или “Рай Падмасамбхавы” (Танка из собрания Кабинета Рериха Института востоковедения РАН) // Индия и Тибет: Текст и феномены культуры. – М.: ЯСК, 2012. – С. 193–199.

92. Огнева Е. Д. “Ваджрачхедика” в структуре Одесского рукописного сборника буддийских медитативных текстов (перспективы исследования) // Индия и Тибет: Текст и феномены культуры. – М.: ЯСК, 2012. – С. 200–208.

93. Огнева О. Д. Джерела з історії україно-калмицьких зв'язків // Східний світ. – 2012. – № 1. – С. 93–102.

94. Огнева О. Д. Зібрання кійлхор, або мандал, з Одеського музею західного і східного мистецтва // Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст / Наук. ред. і упор. Ю. Ю. Завгородній. – Запоріжжя: Дике Поле, 2012. – С. 228–237.

95. Огнева О. Д. Школа кадам і становлення тибетського буддизму // Цирендоржівські читання – 2012 (V): Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти. – К.: Поліграфіст, 2012. – С. 115–128.

2014

96. Огнева Е. Д. Буддийские коллекции в тибетской традиции на юге Украины (история собраний в музеях Одессы) // Страны и народы Востока / Вып. XXXV: Коллекции, тексты и их “биографии” / Под ред. И. Ф. Поповой, Т. Д. Скрынниковой. – М.: Наука – Восточная литература, 2014. – С. 226–246.

97. Огнева Е. Д. О надписях и письменных вложениях, связанных с буддийской сакральной пластикой // 108 образов Будды. Исследование коллекции No. 5942 из собрания Музея антропологии и этнографии (Кунсткамеры) РАН / Авт.-сост. Е. В. Иванова, А. Ф. Дубровин, отв. ред. И. А. Алимов. – СПб.: МАЭ РАН, 2014. – С. 24–31.

98. Огнева Е. Д. Центральноеазиатские танкхи (Атрибуция коллекции) // Щедрый дар. Коллекция Рерихов из собрания К. Кэмпбелл в Государственном музее Востока / Сост. О. В. Румянцева. – М.: Государственный музей Востока, 2014.

99. Огнева О. Д. “Зелена Тара” в якості свідка з історії Тибету XVIII ст. (на прикладі танки) // Китаєзнавчі дослідження. – 2014. – № 1–2. – С. 174–180.

2015

100. Огнева О. Бурятський сакральний спадок в зібранні ЦАМУ при Київській духовній академії // Волинський музейний вісник. – Вип. 7. – Луцьк, 2015. – С. 91–95.
101. Огнева О. Ігор Стравінський очима художників (Стравінський в творчому спадку іноземних художників ХХ ст.) // Волинський музейний вісник. – Вип. 7. – Луцьк, 2015. – С. 358–364.
102. Огнева О. Луї Менар і його “Історія давніх народів світу” в контексті творчого спадку Лесі Українки // Старий Луцьк. – Вип. XI. – Луцьк: Сікачов В. А., 2015. – С. 400–411.
103. Огнева О. Д. Старі храми і нові мандрівники на теренах Внутрішньої Монголії (30-ті рр. ХХ ст.) // Східний світ. – 2015. – № 2. – С. 74–82.
104. Огнева О. Д. Дзанабадзар у контексті історії та культури Монголії (танка Тари Білої з Музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків) // Східний світ. – 2015. – № 3. – С. 76–85.
105. Огнева О. Д. Суварна прабхаса сутра і її сюжети в живописі (танка з Музею мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків) // Східний світ. – 2015. – № 4. – С. 119–131.

2016

106. Огнева О. Д. Сюжет “Вісім ступ”: історія виникнення і його втілення на танках в традиції тибетського буддизму (танка з Музею мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків) // Східний світ. – 2016. – № 2–3. – С. 165–176.
107. Огнева О. Д. Тибетець Джам’янг Норбу як автор на сторінках свого роману “Мандала Шерлока Холмса: Пригоди великого детектива в Індії та Тибеті” // Східний світ. – 2016. – № 4. – С. 104–110.
108. 奥格涅娃·叶莲娜。戈宝权与莱霞·乌克兰英卡：文学创作上的 递接 // 乌克兰研究。第 2 辑。– 北京：中国社会科学出版社，2016。– 页 111–122 // Aogéniè-wá·Yéliánna. Gē bǎo quán yǔ láí xiá·wūkèlán yīng kǎ: Wénxué chuàngzuò shàng de dì jīē // wūkèlán yánjiū. Dì 2 jí. – Běijīng: Zhōngguó shèhuì kēxué chūbǎn shè, 2016. – Yè 111–122 // Огнева О. Ге Баоцюань та Леся Українка // Українознавчі дослідження. – Вип. 2. – Пекін: Китайське видавництво суспільних наук, 2016. – С. 111–122.

2017

109. Огнева Е. Д. Сукхавати – Мир Благоденствия будды Амитабхи (Танка из коллекции Кабинета Ю. Н. Рериха, ИВ РАН) // Индия – Тибет: текст и интертекст в культуре: Рериховские чтения 2012–2015 в Институте востоковедения РАН / Сост. и отв. ред. В. В. Вертоградова. – М.: Издательский дом ЯСК: Языки славянской культуры, 2017. – С. 193–203.
110. Огнева Е. Д. Юрий Рерих и вопросы тибетской буддийской иконографии. – О.: Астропринт, 2017. – 82, [4] с. – (Серия “Buddhica”: вып. 6).
111. Огнева О. Д. Образ та слово: до питання формування сюжету “Бхавачакра” в традиції буддійського живопису // Східний світ. – 2017. – № 1–2. – С. 131–142.

2018

112. Будда. Той, хто пройшов світами сансари. Твори буддійського мистецтва з колекцій Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Одеського музею західного та східного мистецтва, приватної збірки Ігоря Понамарчука. Каталог виставки / авторка текстів – О. Огнева; упоряд. – Ю. Філь. – К.: Фенікс, 2018.
113. Огнева Е. Д. Тибетоязычные переводы буддийских медитативных текстов в собраниях Украины // Индология в Украине (Всеукраїнські конференції індологів: тези, доповіді, промови, статті): збірник наукових праць / відп. наук. ред. О. І. Лукаш; НАН України, Всеукраїнська асоціація індологів; Посольство Республіки Індія в Україні. К., 2018. – С. 149–150.

114. Огнева Е. Д. Тханка Калачакри из Долоннора: датировка и локализация // Буддизм Ваджраяны в России: на перекрестке культур / отв. ред. Е. В. Леонтьева; сост. В. М. Дронова. – М.: Алмазный путь, 2018. – С. 445–457.

115. Огнева О. Французський слід у творчому спадку Лесі Українки; Ге Баоцюань і Леся Українка в українсько-китайському літературному діалозі: [статті] / відп. ред. і уклад. О. Петренко. – О.: Астропринт, 2018. – 28 с. – (Серія “Спадщина України”: вип. 1).

116. Огнева О. Д. Індійська спадщина в Тибеті XVII ст. // Індологія в Україні (Всеукраїнські конференції індологів: тези, доповіді, промови, статті): збірник наукових праць / відп. наук. ред. О. І. Лукаш; НАН України, Всеукраїнська асоціація індологів; Посольство Республіки Індія в Україні. – К., 2018. – С. 36–37.

117. Огнева О. Д. Індійські витоки образу Бхавачакри в тибетській традиції // Індологія в Україні (Всеукраїнські конференції індологів: тези, доповіді, промови, статті): збірник наукових праць / відп. наук. ред. О. І. Лукаш; НАН України, Всеукраїнська асоціація індологів; Посольство Республіки Індія в Україні. К., 2018. – С. 247–248.

118. Огнева О. Д. Образ Лхаси в тибетській сучасній прозі (за оповіданням “Відпущена вівця” Норбу Церінга) // Східний світ. – 2018. – № 2. – С. 95–113.

119. Огнева О. Д. Норбу Церінг і його оповідання “Відпущена вівця” (放生羊): контекст створення // Східний світ. – 2018. – № 3. – С. 70–85.

2019

120. Огнева О. Китайський слід у житті Лесі Українки // Газета “Українська мова та література”. – 2019. – № 12 (916). – С. 5–11.

121. Огнева О. Д. Агатангел Кримський: учитель та учні / упоряд., відп. ред. та передм. О. Г. Петренко. – О.: Астропринт, 2019. – 32, [2] с. – (Серія “Спадщина України”: вип. 2).

2020

122. Огнева Е. Страницы истории Музея Игоря Стравинского в Устилуге // Журнал “Лига культуры”. – Вып. 16. – О.: Астропринт, 2020. – С. 66–74.

123. Огнева Е., Биленко Г. Семья Рерихов и Киевский Музей западного и восточного искусства // Журнал “Лига культуры”. – Вып. 17. – О.: Астропринт, 2020. – С. 48–50.

124. Огнева О. Д. Схід Ігоря Стравінського; Православна складова творчої спадщини Федора Стравінського: образи Богородиці; Сторінки історії музею Ігоря Стравінського в Устилузі: статті / Уклад. і відп. ред. О. Г. Петренко. – Одеса: Астропринт, 2020. – 47 с., [12] с. – (Спадщина України; вип. 5).

2021

125. Леся Українка. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. – Т. 10. “Стародавня історія східних народів”. Конспекти. Виписки з книг. Нотатки та інше / ред. Ю. Громик; передм. О. Огнева; упоряд. А. Радько, О. Огнева, І. Біскуп та ін.; комент. О. Огнева, В. Приймаченко, О. Романова та ін. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. – 528 с., 56 с. іл.

126. Огнева Е. Египет Леси Украинки. Знакомство с египетскими коллекциями // Журнал “Лига культуры”. – Вып. 19. – О.: Астропринт, 2021. – С. 44–48.

127. Огнева Е. Египет глазами Леси Украинки и Андрея Белого. Впечатления от путешествия по Египту // Журнал “Лига культуры”. – Вып. 19. – О.: Астропринт, 2021. – С. 49–52.

128. Огнева Е. Д. Танка как текст: опыт чтения сюжета “Восемь ступ” // Mongolica. – Т. XXIV, № 2. – 2021. – С. 33–41.

129. Огнева О. Леся Українка та її “Стародавня історія східних народів”. Історія створення і побутування / [уклад. та відп. ред. О. Петренко]. – Одеса: Астропринт, 2021. – 52 с. – (Серія “Спадщина України”; вип. 6).

130. Огнева О. Учителі та учні Агатангела Кримського // Агатангел Кримський і Волинь: матеріали Всеукраїнського круглого столу, приуроченого до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського та 150-річчя від дня народження Лесі Українки (28 січня 2021 р., м. Луцьк) / упоряд.: П. С. Олешко, Н. М. Кот, А. М. Силук. – Луцьк: Волинський ППО, 2021. – С. 32–39.

131. Огнева О. Д. Монгольська духовна спадщина в установах України // XXIV Сходознавчі читання А. Кримського: матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 30-річчю Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, 21 грудня 2021 р. – К.: Видавничий дім “Гельветика”, 2021. – С. 14–18.

132. Огнева О. Д. На підступах до “Стародавньої історії східних народів” Лесі Українки // Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народження Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лютого 2021 року / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2021. – С. 48–53.

133. Огнева О. Д. Нове слово про Україну і Схід // Східний світ. – 2021. – № 1. – С. 155–156.

2022

134. Огнева Е. Д. Юрий Рерих и вопросы тибетской буддийской иконографии: [науч. ст.]. – 2-е изд., испр. и доп. – О.: Астропринт, 2022. – 104 с.: ил., фот. (Серия “BUDDHICA”; вып. VIII).

135. Огнева О. Д. Інститут рукопису НБУВ: пам’ятки писемності східного походження (Бурятія, Індія, Калмикія, Китай, Тибет) // XXV Сходознавчі читання А. Кримського: Матеріали міжнародної наукової конференції, 10 листопада 2022 р. – Київ – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2022. – С. 275–278.

2023

136. Калидаса. Облако-вѣстникъ. Megha-dûta / пер. с санскр. П. Риттера. Калидаса. Хмара-вістун. Megha-dûta / пер. з санскр. П. Ріттера; отв. ред. Е. Огнева. – О.: Астропринт, 2023. – 172 с. – (Серія: “INDICA”: Вып. 2).

137. Огнева Е. Павел Риттер: листовая книга жизни // Калидаса. Облако-вѣстникъ. Megha-dûta / пер. с санскр. П. Риттера. Калидаса. Хмара-вістун. Megha-dûta / пер. з санскр. П. Ріттера; отв. ред. Е. Огнева. – О.: Астропринт, 2023. – С. 5–27.

138. Огнева Е. Риттер Павел Григорьевич. Биография // Калидаса. Облако-вѣстникъ. Megha-dûta / пер. с санскр. П. Риттера. Калидаса. Хмара-вістун. Megha-dûta / пер. з санскр. П. Ріттера; отв. ред. Е. Огнева. – О.: Астропринт, 2023. – С. 28–32.

139. Огнева О. Поема-елегія “Хмара-вістун” // Калидаса. Облако-вѣстникъ. Megha-dûta / пер. с санскр. П. Риттера. Калидаса. Хмара-вістун. Megha-dûta / пер. з санскр. П. Ріттера; отв. ред. Е. Огнева. – О.: Астропринт, 2023. – С. 101–103.

140. Огнева О. Д. Біографія Павла Ріттера: спроби реконструкції та пошук нових матеріалів // Східний світ. – 2023. – № 3 (120). – С. 5–24.

141. Огнева О. Д. Життя і творчість тибетського просвітителя на ім’я Гендун Чопель (до 120-ї річниці від дня народження) // XXVI Сходознавчі читання А. Кримського: матеріали міжнародної наукової конференції, 30 листопада 2023 р. – Київ – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. – С. 71–74.

2024

142. Огнева О. Павло Ріттер: талант і доля / уклад. та відп. редактор О. Петренко. – О.: Астропринт, 2024. – 28 с.: іл. – (Серія “Спадщина України”. Вип. 7).

143. Ogneva O. A brief survey of the monuments of the Kalmyk spiritual culture held in Kyiv collections of Ukraine // Revue d’Etudes Tibétaines. – No. 71. – 2024. – P. 345–392.